

CONCEPTRAPPORTAGE
ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK EN
VERKENNEND BOORONDERZOEK

KARISSTEEG 5

TE NEDERWEERT

GEMEENTE NEDERWEERT

DIT RAPPORT BESTAAT UIT TWEE DELEN:

- ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK, UITGEVOERD DOOR ECONSULTANCY BV
- INVENTARISEREND VELDONDERZOEK IN DE VORM VAN EEN VERKENNEND BOORONDERZOEK, UITGEVOERD DOOR ARC BV

SAMENVATTING

Econsultancy bv heeft in opdracht van Bergs Advies BV een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Karissteeg 5 te Nederweert in de gemeente Nederweert. In het plangebied zal een bestaand agrarisch bedrijf worden uitgebreid. Het archeologisch onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit twee delen, het archeologische bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek. Het inventariserend veldonderzoek heeft Econsultancy bv laten uitvoeren door ARC bv. Deze rapportage omvat de resultaten van het gecombineerde onderzoek.

Uit het bureauonderzoek komt naar voren dat het plangebied vanaf het Laat-Paleolithicum gunstig is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor landbouwers.

In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden vanaf het Laat-Paleolithicum. De kans op het voorkomen van archeologische resten in het plangebied is middelhoog. Mogelijk archeologische resten komen voor direct aan of onder de eerdlaag. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden de eerdlaag. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) worden binnen 50 cm beneden de eerdlaag verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen. Door de ontginning van het gebied begin 20^e eeuw zijn de bouwvoor en de top van de dekzandafzettingen mogelijk verstoord. Archeologische sporen kunnen hierdoor verdwenen zijn.

Het booronderzoek heeft aangetoond dat er op de locatie inderdaad een beekeerdgrond aanwezig is en dat bodemprofiel is vergraven tot een diepte van 50 a 90 cm –mv, waarbij de eerdlaag door de top van de onderliggende C-horizont is geploegd. Er zijn geen archeologische indicatoren waargenomen. De beekeerdgronden hebben een middelhoge archeologische trefkans. Doordat de gronden tot maximaal 90 cm –mv zijn vergraven, is het niet waarschijnlijk dat het potentiële vondstvlak, de eerdlaag en het niveau hier direct onder, nog intact is. Wel zouden eventuele diepere grondsporen bewaard gebleven kunnen zijn. Op basis van de gegevens uit Archis en de bewoningsgeschiedenis is het echter niet waarschijnlijk dat er daadwerkelijk bewoning heeft plaatsgevonden binnen het plangebied. De kans op een archeologische vindplaats is hier dan ook klein te noemen.

Gezien de geringe kans op archeologische resten binnen de onderzoekslocatie zijn er geen bezwaren tegen de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie. ARC bv adviseert dan ook om de onderzoekslocatie vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Nederweert, te worden gemeld. Het bevoegd gezag beslist of de locatie definitief kan worden vrijgegeven.

ARCHEOLOGISCH BUREAUONDERZOEK
KARISSTEEG 5
TE NEDERWEERT
GEMEENTE NEDERWEERT

Project: NED.BER.ARC
Rapportnummer: 09021064
Status: Conceptrapportage
Datum: 20 maart 2009
Opdrachtgever: Bergs Advies BV
Dorpstraat 55
6095 AG Baexem
Tel. 0475 - 494407
Fax 0475 - 492363
Contactpersoon: Mevr. H. Makkinga

Uitvoerder: Econsultancy bv
Rijksweg Noord 39
6071 KS Swalmen
Tel. 0475 - 504961
Fax 0475 - 504958
Mail Swalmen@Econsultancy.nl
Opsteller: Ir. E.M. ten Broeke
Drs. M. Stiekema
Kwaliteitscontroleur: Drs. M. Stiekema

COLOFON

Archeologisch bureauonderzoek
Karissteeg 5 te Nederweert in de gemeente Nederweert

Auteurs: Ir. E.M. ten Broeke, Drs. M. Stiekema

In opdracht van: Bergs Advies BV

© Econsultancy bv, Swalmen, 20 maart 2009
Foto's en tekeningen: Econsultancy bv, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Econsultancy bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Administratieve gegevens onderzoeksgebied

Projectcode en nummer	09021064 NED.BER.ARC
Toponiem	Karissteeg 5
Opdrachtgever	Bergs Advies BV
Gemeente	Nederweert
Plaats	Nederweert
Kadastrale gegevens	kadastrale nummers, en beheerder/eigenaar/contactpersoon grond
Kaartblad	57F
Coördinaten	179.033 / 368.255 179.033 / 368.345 179.080 / 368.370 179.113 / 368.257
Bevoegde overheid	Gemeente Nederweert
Deskundige namens de bevoegde overheid	Mevr. M. Houtappels
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code)	34.298
Beheer en plaats documentatie	Econsultancy, Swalmen
Uitvoerders	Econsultancy, Ir. E.M. ten Broeke en Drs. M Stiekema
Datum	20 maart 2009

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	1
2.	DOELSTELLING EN METHODIEK	1
2.1	Onderzoeksvragen	1
2.2	Methoden.....	1
3.	RESULTATEN	2
3.1	Afbakening van het plangebied	2
3.2	Beschrijving van het huidige gebruik.....	2
3.3	Beschrijving van het historische gebruik	3
3.4	Aardwetenschappelijke gegevens	3
3.5	Archeologische waarden	5
3.6	Gespecificeerde archeologische verwachting	6
4.	CONCLUSIES.....	6
5.	ADVIES	7
	LITERATUUR.....	8

BIJLAGE 1: Archeologische- geologische perioden

LIJST VAN AFBEELDINGEN

- Afb. 1 - Locatie van het plangebied
- Afb. 2 - Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 - Topografische kaart uit 1900
- Afb. 4 - Geomorfologische kaart van Nederland
- Afb. 5 - Bodemkaart van Nederland
- Afb. 6 - IKAW, monumenten en waarnemingen

LIJST VAN TABELLEN

- Tabel I. - Geraadpleegd historisch kaartmateriaal
- Tabel II. - Aardwetenschappelijke gegevens plangebied
- Tabel III. - Archeologische (indicatieve) waarden

1. INLEIDING

Econsultancy heeft in opdracht van Bergs Advies BV een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Karissteeg 5 te Nederweert in de gemeente Nederweert. Het verkennend veldonderzoek heeft Econsultancy laten uitvoeren door ARC bv, waarvan de resultaten als een aparte rapportage zijn bijgevoegd.

In het plangebied zal een bestaand agrarisch bedrijf worden uitgebreid. Het archeologisch onderzoek was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2. DOELSTELLING EN METHODIEK

2.1 Onderzoeksvragen

Het doel van het bureauonderzoek is om inzicht te verkrijgen in de specifieke archeologische waarden van het plangebied. Hierbij wordt de beschikbare informatie op het vlak van historische geografie, cultuurhistorie, geologie en archeologie bestudeerd. Op basis van deze informatie wordt een gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied opgesteld. Op basis van deze gespecificeerde verwachting wordt een advies gegeven welk is afgestemd op de verwachte bodemverstoring.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is er bekend over bodemverstoringen ingrepen binnen het plangebied uit het verleden? Is er bijvoorbeeld informatie bekend over vroegere ontgravingen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen of landinrichting?
- Ligt het plangebied binnen een landschappelijke eenheid, welke vanuit archeologisch oogpunt een specifieke aandachtslocatie kan betreffen (zoals een relatief hoge dekzandkop of -rug, nabij een veengebied, een beekdal)?
- Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied en wat is naar verwachting de locatie, omvang, aard, kwaliteit, datering en de landschappelijke context van (eventueel aanwezige) archeologische waarden?
- Welke vorm van vervolgonderzoek is noodzakelijk om de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen?

Het bureauonderzoek is uitgevoerd op 20 maart 2009. Meegewerkt hebben: ir. E.M. ten Broeke (fysisch geograaf) en drs. M. Stiekema (seniorprospecteur).

2.2 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals aangegeven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.1, augustus 2006), vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij de SIKB te Gouda. Voor de uitvoering van het bureauonderzoek gelden de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. De resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport weergegeven conform specificatie LS06.¹

¹ Beschikbaar via www.sikb.nl

Binnen dit onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01)
- beschrijving van de huidige situatie (LS02)
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03)
- beschrijving van bekende archeologische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04)
- opstellen van een gespecificeerde verwachting (LS05)

3. RESULTATEN

3.1 Afbakening van het plangebied

Het plangebied ligt ca. 2,0 km ten noorden van Nederweert en heeft een oppervlakte van 1,0 ha. Het wordt begrensd door een agrarisch bedrijf in het oosten en grasland in het noorden, westen en zuiden (zie afb. 1 en 2).

Het onderzochte gebied bevindt zich binnen een straal van ca. 1.500 m rondom het plangebied.

In het plangebied is een bouwblokvergroting en de nieuwbouw van twee schuren gepland. Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van ca. 6.000 m² worden bebouwd. De consequentie van de voorgenomen ingreep is dat eventuele waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Binnen het plangebied zijn voor zover bekend geen milieuhygiënische onderzoeken uitgevoerd.

Volgens de topografische kaart van Nederland, kaartblad 57 Oost, 2004 (schaal 1:25.000), bevindt het maaiveld zich op een hoogte van circa 28,5 m +NAP. Volgens de isohypsenkaart van de Dienst Grondwaterverkenning van TNO, kaartblad 57 Oost, 1995 (schaal 1:50.000) bedraagt het freatisch grondwater $\pm 28,0$ m +NAP, waardoor het grondwater zich naar verwachting bevindt op $\pm 0,5$ m -mv. Omdat het plangebied op zand ligt en de toekomstige bebouwing maar op een deel van het plangebied zal plaatsvinden wordt niet verwacht dat het toekomstig grondwaterpeil zal worden beïnvloed.

3.2 Beschrijving van het huidige gebruik

Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland.

3.3 Beschrijving van het historische gebruik

De historische situatie is op verschillende historische kaarten als volgt:

Tabel I. *Geraadpleegd historisch kaartmateriaal*

Bron	Periode	Omschrijving plangebied
Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4, Zuid-Nederland	1838-1857	heide
Bonnekaart	circa 1900	heide en bos, huidige verkavelingspatroon en wegenpatroon reeds aanwezig
Topografische kaart	1923	grasland
Topografische kaart	1986	grasland
Topografische kaart	1993	(huidige) agrarisch bedrijf
Cultuurlandschap ²	-	Ontginningen, nieuw cultuurland 1890-1990

Op de Historische Provincie Atlas is het plangebied nog onderdeel van de uitgestrekte heidegebieden van de Peel. Op de kaart uit 1900 is te zien dat het huidige wegenpatroon reeds is aangelegd. Het land is echter nog steeds in gebruik als heide en bos (zie afb. 3). Pas na de ontginningen in de jaren '20 van de vorige eeuw is het plangebied in gebruik genomen als grasland. Volgens de cultuurlandschappenkaart van Renes (1999) ligt het plangebied in een gebied dat tussen 1890 en 1990 is ontgonnen.³

3.4 Aardwetenschappelijke gegevens

De volgende aardwetenschappelijke gegevens zijn bekend van het plangebied:

Tabel II. *Aardwetenschappelijke gegevens plangebied*

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Geologie ⁴	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden
Geomorfologie ⁵	dekzandvlakte (2M13)
Bodemkunde ⁶	Beekeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand (pZg23), grondwatertrap V

² Renes, 1999

³ Renes, 1999

⁴ De Mulder *et al.*, 2003

⁵ Alterra, 2003

⁶ Stichting voor Bodemkartering, 1972

Geologie

Gedurende de laatste ijstijd had de wind vrij spel in het verplaatsen van zand en silt. Over een groot deel van Nederland werd een pakket dekzand afgezet.⁷ Er ontstonden duidelijke hoogteverschillen, waarbij reliëfverschillen kleiner dan 1,5 meter dekzandplateaus worden genoemd en grotere hoogteverschillen dekzandruggen of dekzandkopjes genoemd worden. Dekzandafzettingen die zijn afgezet tijdens het Laat-Glaciaal zorgden voor nivellering van het landschap door laagtes in het landschap op te vullen. Het dekzand wordt ook wel het Laagpakket van Wierden genoemd, welke behoort tot de Formatie van Boxtel (voorheen de Formatie van Twente).⁸ Het water van de in het voorjaar smeltende sneeuwmassa's erodeerde een deel van de dekzandruggen, waarna afzettingen plaatsvond in de lagere delen van het landschap als vlaktes van verspoelde dekzanden.

In het Holoceen (vanaf ca. 10.000 jaar geleden) zijn door verwaaiing van de dekzanden lokaal stuifzandgebieden ontstaan. Bij het ontstaan hiervan speelde de mens een belangrijke rol, door beweiding, afbranden en het steken van plaggen op de heidevelden dat voornamelijk plaatsvond in de Nieuwe tijd (zie bijlage 1).⁹ De stuifzanden worden gerekend tot het Laagpakket van Kootwijk, welke behoort tot de Formatie van Boxtel. Daarnaast zijn er in (lokale) beekdalen in de omgeving van Nederweert afzettingen gevormd bestaande uit leem, veen en zand. Deze afzettingen worden gerekend tot het Laagpakket van Singraven, welke tevens behoren tot de Formatie van Boxtel.

Geomorfologie

Volgens de Geomorfologische kaart van Nederland (1:50.000) ligt het plangebied binnen een dekzandvlakte (2M13) (zie afb. 4). Verspoeling en het afglijden van de ontdooide, met water verzadigde bovengrond zorgde ervoor dat er nivellering optrad van het reliëf gedurende de laatste ijstijd. In de omgeving van het plangebied bevinden zich op ca. 1.500 m en ca. 2.000 m ten noorden van het plangebied twee beekdalen. Op ca. 1.000 meter ten zuiden van het plangebied bevindt zich een grote dekzandrug, waarop onder andere Weert en Nederweert liggen.¹⁰

Bodemkunde

Volgens de Bodemkaart van Nederland (1:50.000) ligt het plangebied binnen een uitgestrekt gebied met beekeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand. Beekeerdgronden kenmerken zich door een dunne humeuze eerdlaag met een dikte van 25- 30 cm op sterk lemige zandgronden met veel roestvlekken.¹¹ (zie afb. 5). De beekeerdgronden in het plangebied vormen een overgangstype van de poldervaaggronden op ca. 100 meter ten noorden van het plangebied naar de hoge zwarte enkeerdgronden direct ten zuiden van het plangebied. Volgens de Bodemkaart van Nederland ligt het plangebied binnen een gebied met grondwatertrap V. Dit houdt in dat de gemiddelde hoogste grondwaterstand zich op < 40 cm -mv en de gemiddelde laagste grondwaterstand zich op > 120 cm -mv bevindt.¹²

⁷ Berendsen, 2004

⁸ De Mulder *et al.*, 2003

⁹ Berendsen, 2005

¹⁰ Alterra, 2003

¹¹ Stichting voor Bodemkartering, 1972

¹² Stichting voor Bodemkartering, 1972

3.5 Archeologische waarden

Tabel III. Archeologische (indicatieve waarden)

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW)	middelhoge indicatieve archeologische waarde
Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	geen AMK-terreinen in de omgeving van het plangebied aanwezig
waarnemingen ARCHISII (Archeologisch Informatie Systeem)	één waarnemingen bekend in een straal van 1.500 meter rond het plangebied
vondstmeldingen ARCHISII	geen vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied aanwezig
onderzoeksmeldingen ARCHISII	twee onderzoeksmeldingen bekend in een straal van 1.500 meter rond het plangebied
amateurs (Dhr. Nijssen, Nederweert)	mogelijk vondst Neolithische bijlfragmenten langs de Booldersdijk

Indicatieve archeologische waarde

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waardenkaart (IKAW) van Nederland (1:50.000) bevindt het plangebied zich in een gebied met een middelhoge indicatieve archeologische waarde (zie afb. 6).

Monumenten rondom het plangebied

Er zijn geen AMK-terreinen in de omgeving (binnen een straal van 1.500 meter) van het plangebied aanwezig.

Waarnemingen rondom het plangebied

Bij een waarneming op ca. 600 m ten westen van het plangebied is aangegeven dat er in de Late Middeleeuwen een gracht en wal moeten hebben gelegen die de grens aanduiden van het toen bewoonde gebied.¹³

Op ca. 1.400 m ten zuiden van de planlocatie zijn bij het buurtschap Strateris, aan de Heerweg, verschillende waarnemingen gedaan. Het betreft vondstmateriaal dat is verzameld bij een veldverkenning. Er zijn verschillende fragmenten Romeins aardewerk aangetroffen (o.a. Terra Sigilata, randfragment van een dolium/voorraadvat, dakpanfragment), gedraaid aardewerk uit de Late Middeleeuwen (12^e eeuw en 13^e eeuw), keramiek uit de Nieuwe tijd (steengoed, roodbakend aardewerk, pijpfragment, etc.) en archeologische resten die minder exact gedateerd kunnen worden zoals een wetsteen en 3 brokjes tufsteen.¹⁴

In een strook op ca. 2.000 meter ten noorden van het plangebied zijn op twee locaties waarnemingen gedaan van fragmenten vuursteen uit het Mesolithicum.¹⁵ Op één locatie zijn dusdanig veel fragmenten vuursteen aangetroffen dat er gesproken wordt van de resten van een kampement van jagers en verzamelaars uit het Mesolithicum.¹⁶ Uit de Geomorfologische kaart van Nederland¹⁷ blijkt dat deze waarnemingen allemaal langs een beekdal op een dekzandrug of in een beekdal zijn aangetroffen.

¹³ ARCHIS-waarneming 409.506

¹⁴ Archiswaarnemingen 48529, 48531, 48532, 48533, 48534

¹⁵ ARCHIS-waarnemingen 295003, 16265, 121.186 en 411.449

¹⁶ ARCHIS-waarnemingen 16.265, 121186 en 411.449

¹⁷ Alterra 2003

Voor dit onderzoek is contact opgenomen met dhr. Nijsen, amateur archeoloog te Nederweert. Hij gaf aan dat er op een dekzandrug op ca. 1.000-1.500 meter ten zuiden van het plangebied (langs de Heerweg aan de kant van de Herweg) bij een veldverkenning door de Stichting Streekarcheologie Peel, Maas & Kempen fragmenten van Romeins aardewerk en veel middeleeuwse fragmenten aardewerk (vnl. 12^e eeuws) zijn gevonden. Deze komen vermoedelijk overeen met de eerder besproken waarnemingen. Verder zijn bij Kerneelhove (tussen de Herweg, Strateris en De Hinkert) resten van de Midden-Neolithische Michelsbergcultuur gevonden. In Strateris zijn bij dhr. Nijsen thuis bij de aanleg van een garage aardewerkfragmenten uit de Midden-Bronstijd gevonden. Dit zijn allen waarnemingen op de dekzandrug ten zuiden van het plangebied. Verder gaf hij aan dat er ergens langs de Boldersdijk, die ca. 0,6 km ten westen van het plangebied in noord-zuidelijke richting loopt, bijfragmenten, mogelijk Neolithisch, zijn gevonden. Het is niet bekend of deze op de eerder genoemde dekzandrug in het zuiden, dichterbij de buurt van het plangebied, of zelfs bij het beekdal ten noorden van het plangebied zijn gevonden.¹⁸

3.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, op een dekzandvlakte, blijkt dat binnen het plangebied archeologische resten van jagers-verzamelaars vanaf het Laat-Paleolithicum en van landbouwers vanaf het Neolithicum aanwezig kunnen zijn. Uit de geomorfologische kaart en ARCHIS komt naar voren dat in de omgeving van het plangebied de menselijke activiteit in het Mesolithicum vooral langs twee beekdalen op ca. 1.500 en 2.000 meter ten noorden van het plangebied heeft plaatsgevonden, en vanaf het Neolithicum voornamelijk op de dekzandruggen op 1.000 meter ten zuiden van het plangebied.

De kans op het voorkomen van archeologische resten in het plangebied is middelhoog. Mogelijk archeologische resten komen voor direct aan of onder de aardlaag. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden de aardlaag. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) worden binnen 50 cm beneden de aardlaag verwacht.¹⁹ De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstroomingen. Organische resten en bot zullen door de relatief zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd.²⁰ Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Door de ontginning van het gebied begin 20^e eeuw zijn de bouwvoor en de top van de dekzandafzettingen mogelijk verstoord. Archeologische sporen kunnen hierdoor verdwenen zijn.

4. CONCLUSIES

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is er bekend over bodemversturende ingrepen binnen het plangebied uit het verleden? Is er bijvoorbeeld informatie bekend over vroegere ontgravingen, bodemsaneringen, egalisaties, diepploegen of landinrichting?
Het plangebied is in de jaren '20 van de vorige eeuw ontgonnen. Het is niet bekend of de ontginning in het plangebied is samengegaan met egalisatie- dan wel ontgravingswerkzaamheden. Mogelijk aanwezige archeologische resten kunnen door deze activiteiten verstoord zijn geraakt.

¹⁸ mondelinge mededeling: dhr. Nijsen, Nederweert

¹⁹ Zie bijvoorbeeld Groenewoudt 1994

²⁰ Kars & Smit 2003

- Licht het plangebied binnen een landschappelijke eenheid, welke vanuit archeologisch oogpunt een specifieke aandachtslocatie kan betreffen (zoals een relatief hoge dekzandkop of –rug, nabij een veengebied, een beekdal)?
Volgens de Geomorfologische kaart van Nederland ligt het plangebied binnen een dekzandvlakte. Er bevinden zich zowel ten noorden (een beekdal) als ten zuiden (een dekzandrug) van het plangebied landschappelijke eenheden die aantrekkelijker waren voor menselijke activiteiten.
- Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied en wat is naar verwachting de locatie, omvang, aard, kwaliteit, datering en de landschappelijke context van (eventueel aanwezige) archeologische waarden?
De kans op het voorkomen van archeologische resten in het plangebied is middelhoog. Mogelijk archeologische resten komen voor direct aan of onder de eerdlaag. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen. Door de ontginning van het gebied begin 20^e eeuw zijn de bouwvoor en de top van de verspoelde dekzandafzettingen mogelijk verstoord. Archeologische sporen kunnen hierdoor zijn verstoord of zijn verdwenen.
- Wat voor vervolgonderzoek is noodzakelijk om de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen?
Econsultancy bv adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen.

5. ADVIES

Econsultancy bv adviseert om een inventariserend veldonderzoek uit te voeren door middel van een verkennend booronderzoek, teneinde de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting aan te vullen en te toetsen. Tevens dient het verkennend booronderzoek om een betrouwbaar beeld te krijgen van de gaafheid van de bodem. Dit veldonderzoek is uitgevoerd door ARC bv.

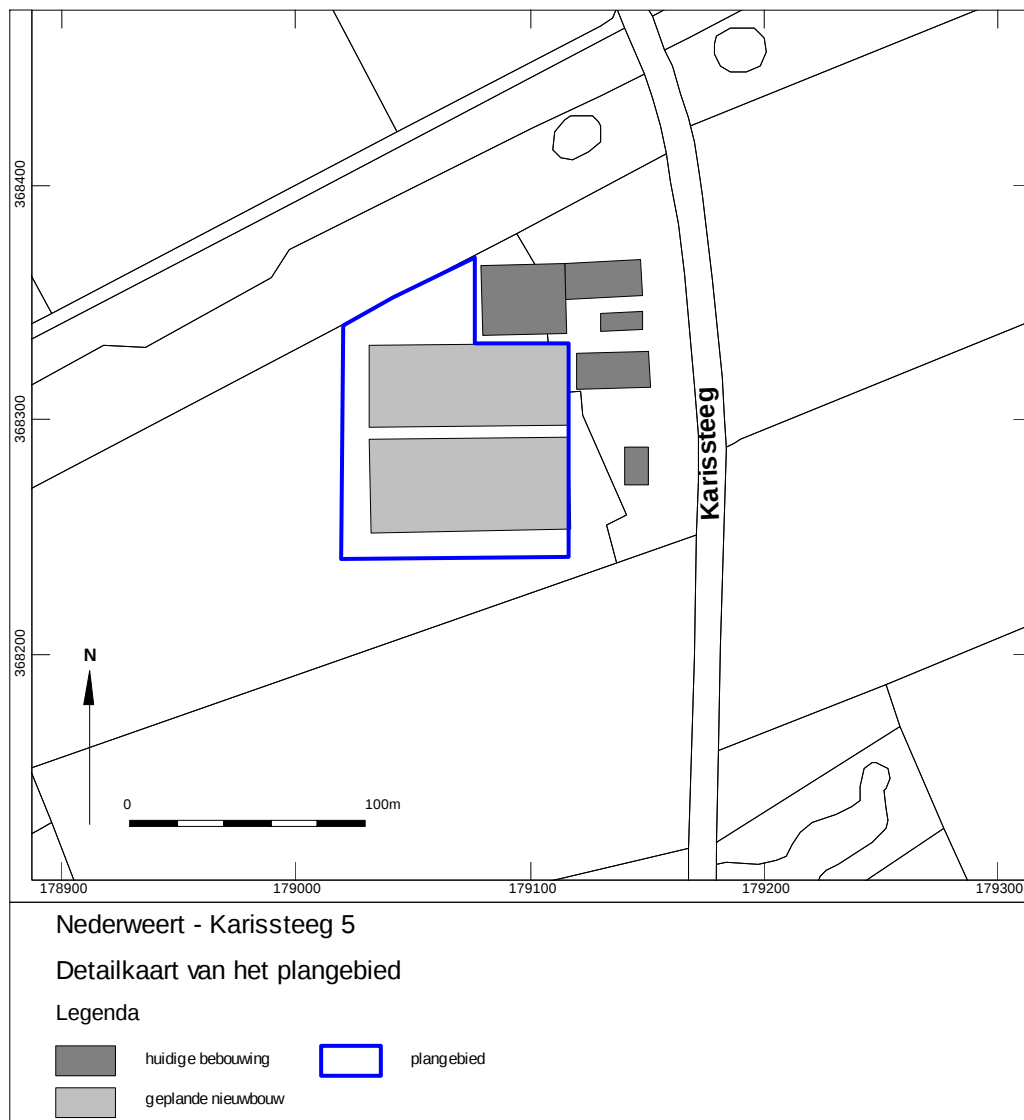
LITERATUUR

- Alterra, 2003: *Digitale Geomorfologische kaart van Nederland*, schaal 1:25.000
- Berendsen, H.J.A. 2005: *Fysische Geografie van Nederland, deel 4: Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Van Gorcum, Assen.
- Deeben, J.H.C. (red.) 2008: *De Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, derde generatie*, Rapportage Archeologische Monumentenzorg 155, Amersfoort.
- Groenewoudt, B.J. 1994: *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. Amersfoort (Nederlandse Archeologische Rapporten, 17)p.109-146 & p.175-188.
- Kars, H. & Smit, A. (red.) 2003: *Handleiding Fysiek Behoud Archeologisch Erfgoed. Degradatie-mechanismen in sporen en materialen. Monitoring van de conditie van het bodemarchief*. Amsterdam (Geoarchaeological and Bioarchaeological Studies, 1).
- Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsema, I.L., Westerhoff, W.E., Wong, T.E. 2004: *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Renes, J. 1999: *Landschappen van Maas en Peel. Een toegepast historisch-geografisch onderzoek in het streekplangebied Noord- en Midden-Limburg*. Eisma, Leeuwarden.
- Stichting voor Bodemkartering, 1972: *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 57 Oost Valkenswaard*.
- Tol, A.J., Verhagen, J.W.H.P. & Verbruggen, M. 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek. Deel: karterend booronderzoek*. Gouda (SIKB uitgave).
- Uitgeverij Nieuwland 2006: *Grote Historische topografische Atlas Limburg, 1894-1926, schaal 1:25.000*. Tilburg.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1992: *Grote Historische Provincie Atlas 1: 25.000, Limburg 1837 – 1844*. Groningen.

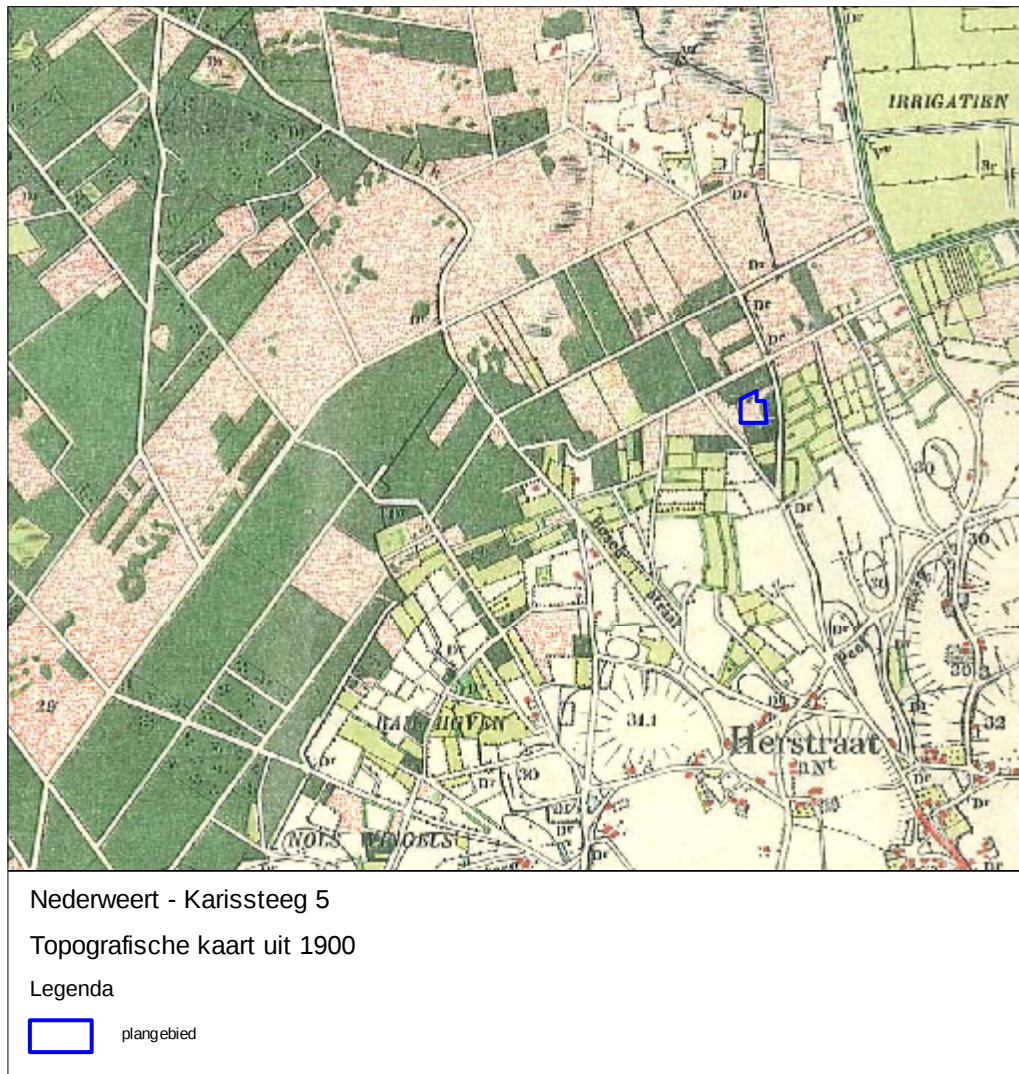
Afb. 1

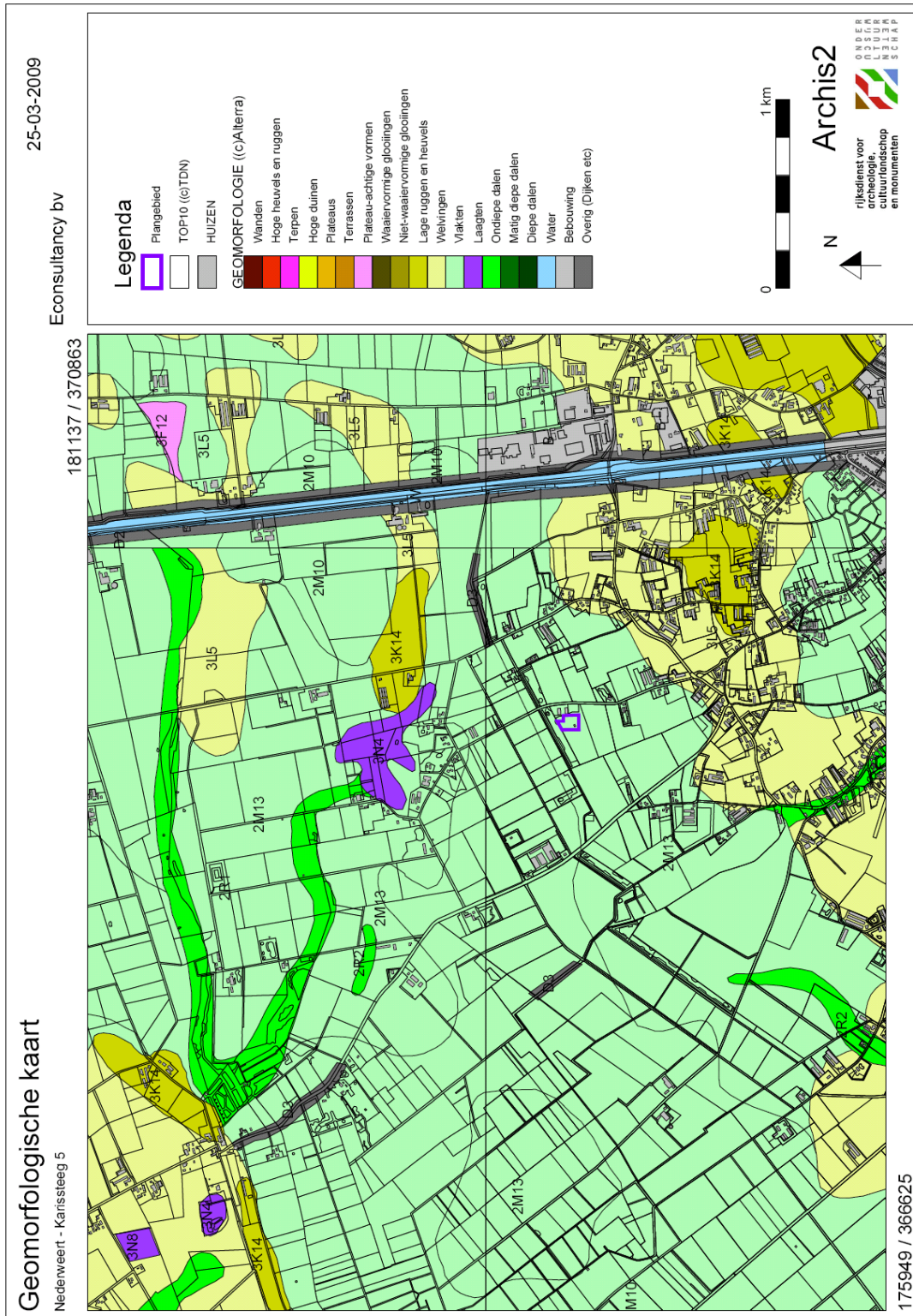
Afb. 2

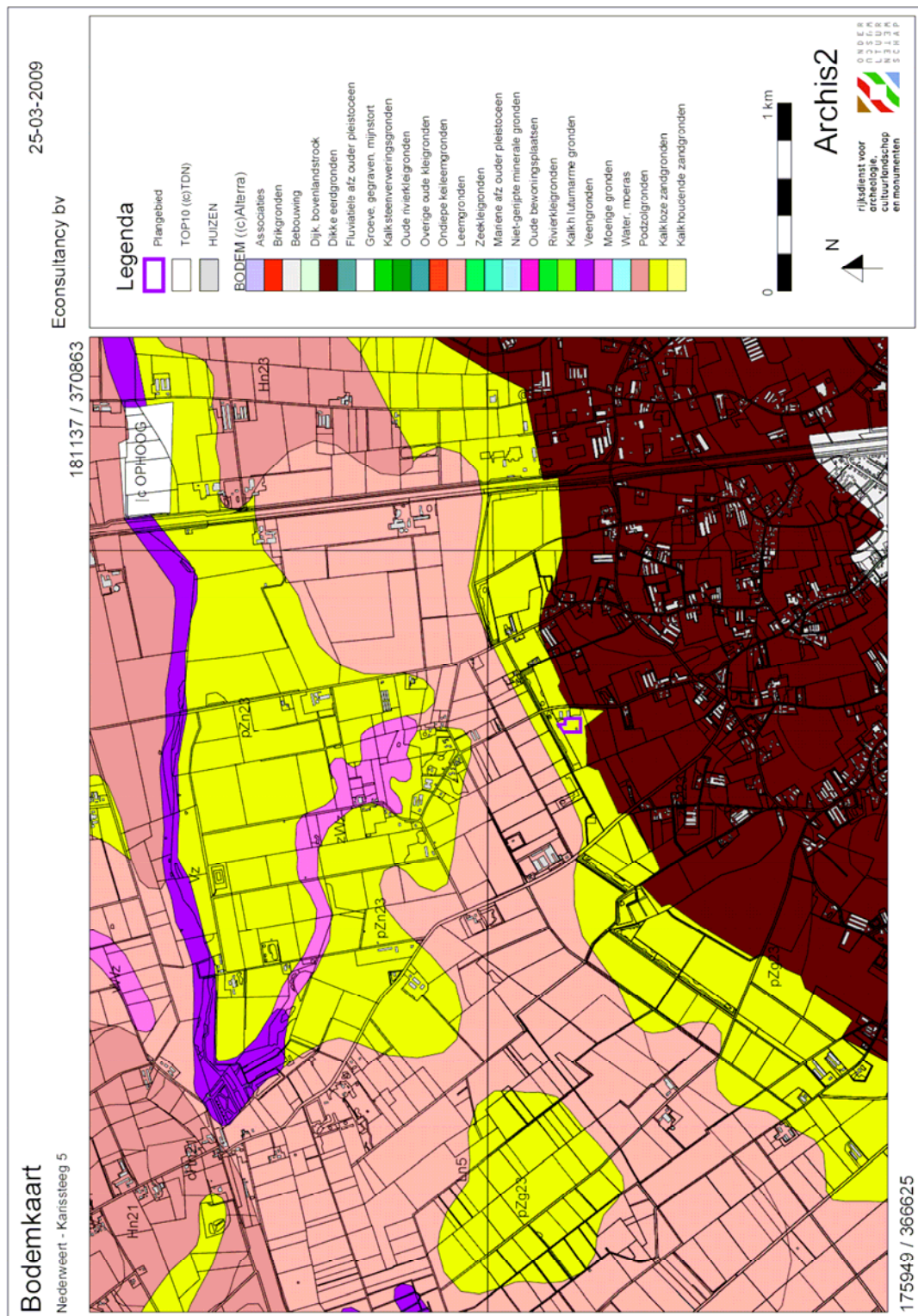
Afb. 3

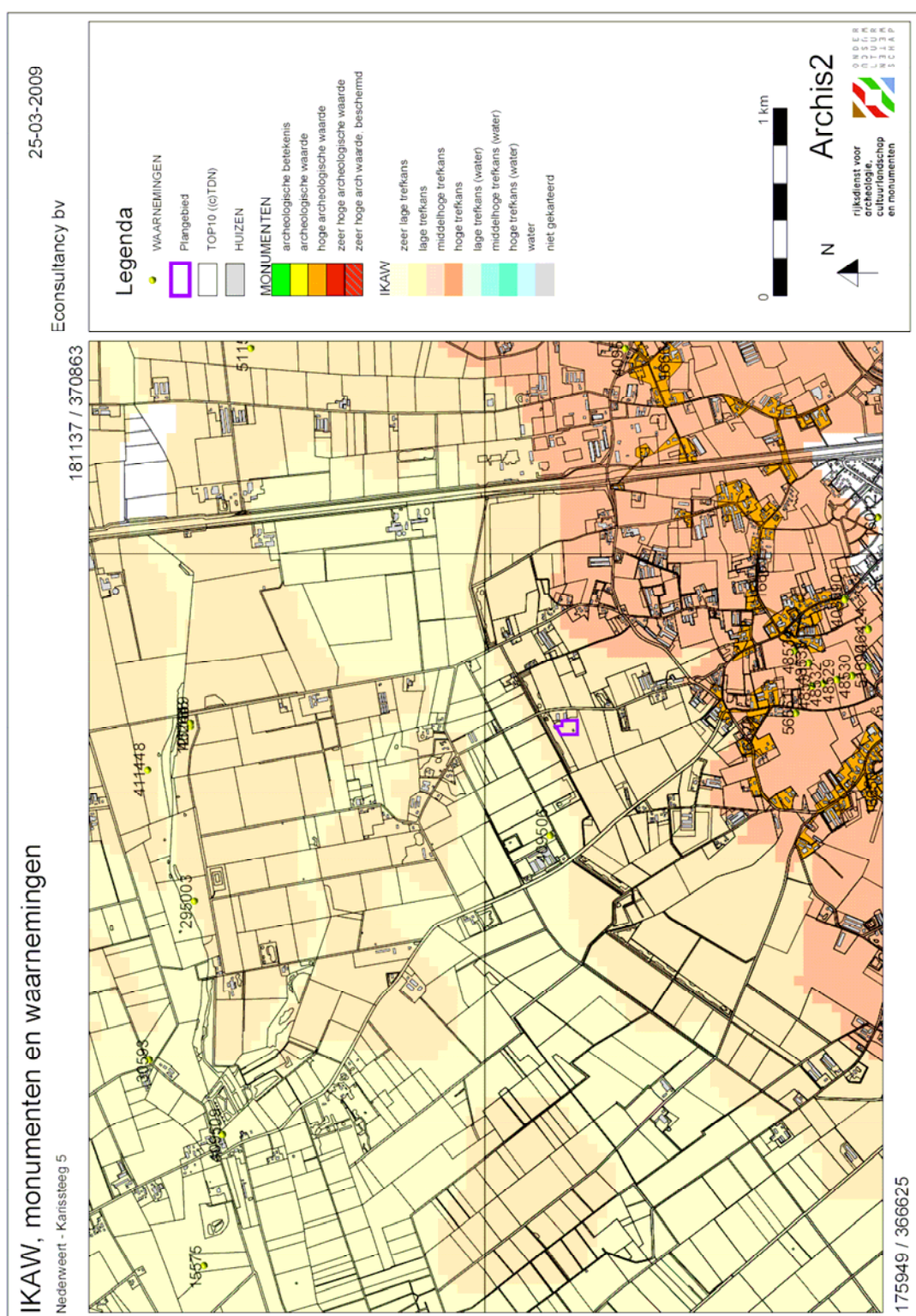
Afb. 4

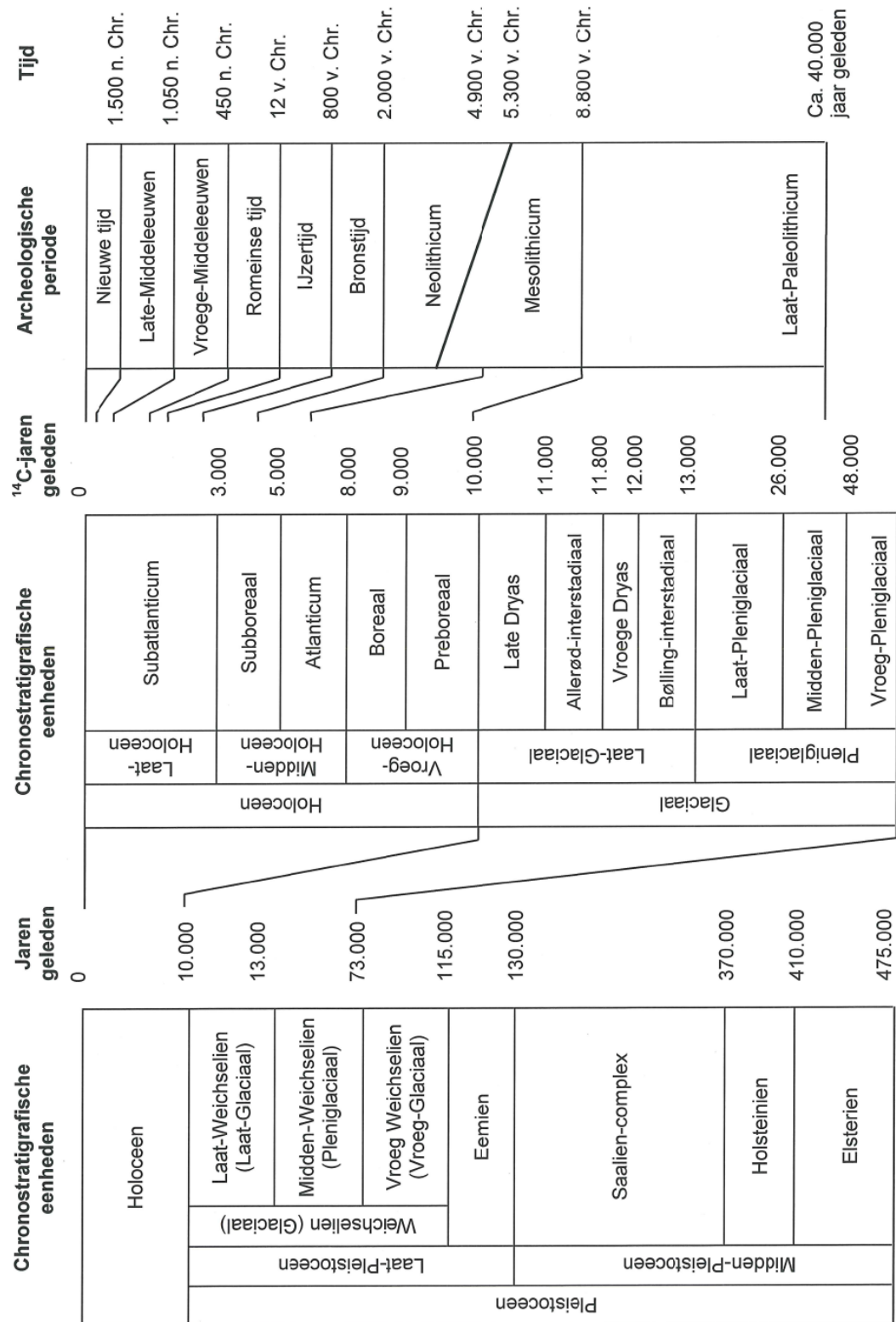
Afb. 5

Afb. 6

Bijlage 1 Archeologische- en geologische perioden

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Karissteeg 5 te Nederweert (L)

A.J. Wullink & M. Stiekema

ARC-Rapporten 2009-89

Geldermalsen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek door
middel van boringen aan de Karissteeg 5 te Nederweert (L)

ARC-Rapporten 2009-89
ARC-Projectcode 2009/227

Tekst

A.J. Wullink & M. Stiekema

Afbeeldingen

A.J. Wullink & M. Stiekema

Redactie

A.J. Wullink

Versie 1.1, 28 mei 2009

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

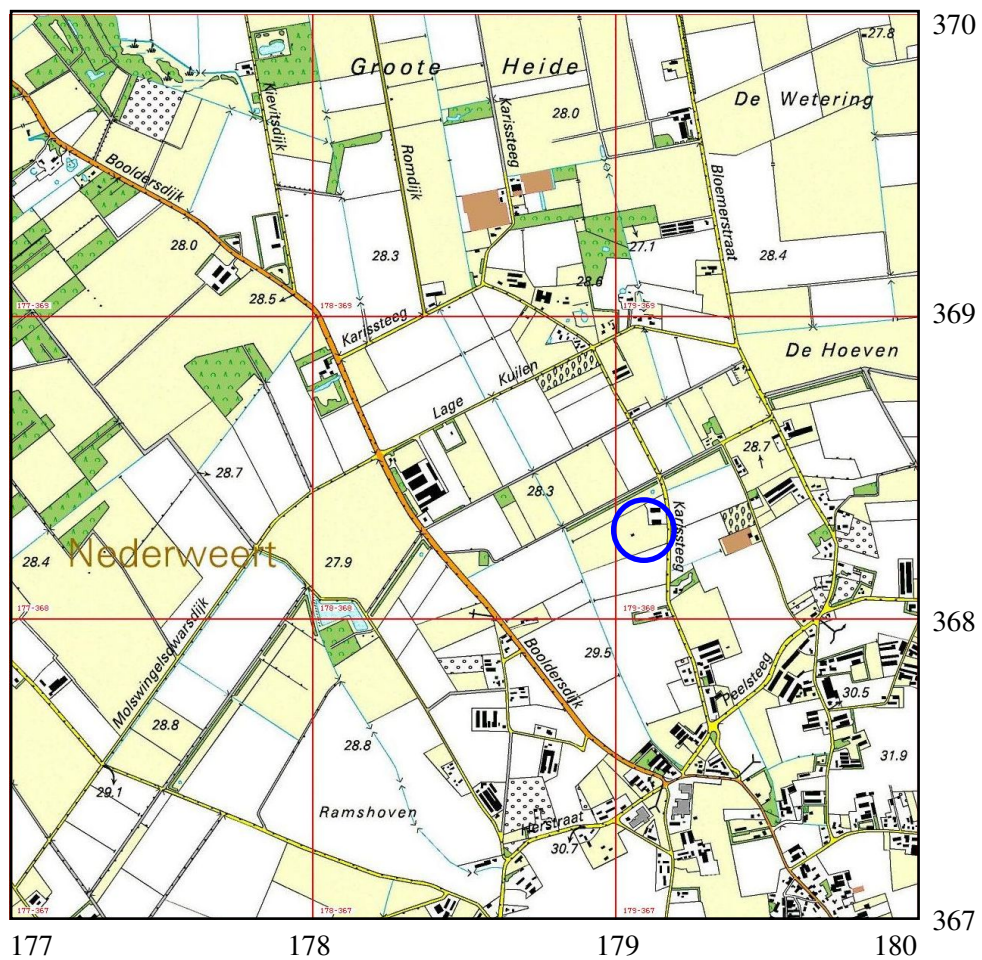
Projectnaam	Nederweert - Karissteeg 5
Projectcode	2009/227
Archisnummer	34816
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy BV, drs. M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Nederweert, Mevr. M. Houtappels
Contact	0495-677258, m.houtappels@nederweert.nl
Deskundige namens bevoegd gezag	Dhr. F. Kortlang

Locatiegegevens

Toponiem	Karissteeg 5
Plaats	Nederweert
Gemeente	Nederweert
Provincie	Limburg
Kaartblad	57F
RD-coördinaten	N: 179.080 / 368.370 O: 179.113 / 368.257 Z: 179.033 / 368.255 W: 179.033 / 368.345
Oppervlakte	1,0 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Bortel (Laagpakket van Wierden)
Geomorfologie	dekzandvlakte
Bodem	Beekeerdgronden, bestaande uit lemig fijn zand
Historische situatie	het plangebied was tot de jaren '20 van de 20e eeuw heide, daarna in gebruik als grasland
Archeologische verwachting	De beeekeerdgronden hebben een middelhoge trefkans op archeologica vanaf het Laat-Paleolithicum

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving (rood omlijnd), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy bv uit Swalmen heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een verkennend archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Bkarijssteeg 5 te Nederweert (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de voorgenomen herontwikkeling van de locatie. Het plangebied geheel in gebruik als grasland. Direct ten oosten plangebied bevindt zich een agrarisch bedrijf (afb. 2). In het plangebied zal het bestaande aangrenzende agrarisch bedrijf worden uitgebreid. Het is niet bekend tot hoe diep het plangebied zal worden vergraven voor de nieuwbouwplannen. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ Het veldwerk is uitgevoerd op 28 april 2009 door drs. M. Stiekema van Econsultancy, onder leiding van drs. A.J. Wullink van ARC bv. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In april 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy.³ Het archeologisch verwachtingsmodel uit het bureau-onderzoek vormt het uitgangspunt voor dit inventariserend veldonderzoek en is hieronder weergegeven.

Op grond van de verzamelde archeologische en aardwetenschappelijke informatie is de volgende gespecificeerde verwachting opgesteld:

Uit de landschappelijke ligging, op een dekzandvlakte, blijkt dat binnen het plangebied archeologische resten van jagers-verzamelaars vanaf het Laat-Paleolithicum en van landbouwers vanaf het Neolithicum aanwezig kunnen zijn. Uit de geomorfologische kaart en ARCHIS komt naar voren dat in de omgeving van het plangebied de menselijke activiteit in het Mesolithicum vooral langs twee beekdalen op ca. 1.500 en 2.000 meter ten noorden van het plangebied heeft plaatsgevonden, en vanaf het Neolithicum voornamelijk op de dekzandruggen op 1.000 meter ten zuiden van het plangebied.

De kans op het voorkomen van archeologische resten in het plangebied is middelhoog. Mogelijk archeologische resten komen voor direct aan of onder de eerdlaag. De vondstenlaag wordt verwacht in de eerste 30 cm beneden de eerdlaag. Archeologische sporen (uitgezonderd diepe paalsporen en waterputten) worden binnen 50 cm beneden de eerdlaag verwacht. De archeologische resten bestaan hoofdzakelijk uit aardewerk- of vuursteenstrooiingen. Organische resten en bot zullen door de relatief zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Het complextype en de omvang kunnen niet nader worden gespecificeerd door de beperkte gegevens. Door de ontginning van het gebied begin 20e eeuw zijn de bouw-

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

³Stiekema, M., 2009: Archeologisch bureauonderzoek Karissteeg 5 te Nederweert in de gemeente Nederweert, Econsultancy Rapport 09021064 (conceptversie).

voor en de top van de dekzandafzettingen mogelijk verstoord. Archeologische sporen kunnen hierdoor verdwenen zijn.

1.3 Doel van het inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.4 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn met behulp van een edelmanboor met een diameter van 7 cm op het onderzoeksterrein zes boringen geplaatst tot maximaal 120 cm –mv. De boringen zijn in een grid van 40×50 m over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB).

2 Resultaten inventariserend veldonderzoek

De locatie van de boringen is weergegeven in afbeelding 2. De resultaten van het verkennend booronderzoek zijn opgenomen in bijlage 1. In alle boringen werden matig fijne, matig tot sterk siltige zanden aangetroffen. In boring 1 bestond de ondergrond uit sterk zandige leem. Bij alle boringen was het bodemprofiel verstoord, variërend in diepte van 50 cm bij boring 2, 4 en 5 tot 90 cm bij boring 1. De verstoorde bodemlagen (A/C-horizont) kenmerken zich voornamelijk door kleurafwijkingen en -vlekken en de aanwezigheid van fragmenten (recent) baksteen. De aanwezigheid van een oorspronkelijke eerdlaag was nog wel te herkennen in de verstoorde bovengrond. Hieronder is tot maximaal 120 cm -mv het oorspronkelijke moedermateriaal, de C-horizont, aangetroffen. Deze afzettingen onderscheiden zich door een betere sortering en de meer effen, lichtgrijze tot oranjegele kleur.

De matig fijne zanden in de ondergrond zijn eolisch afgezette dekzanden (Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden). Uit de boringen blijkt dat het bodemprofiel in het plangebied tot wisselende diepte is verstoord, vermoedelijk door de ontginningen in het plangebied en de omgeving van het begin van de 20e eeuw. De roestvlekken onder het verstoorde pakket wijzen er op dat de oorspronkelijke bodem een beek- of gooreerdgrond is geweest. Dit duidt op een relatief hoge

grondwaterstand, waardoor geen podzolisaie heeft kunnen optreden. Dit komt overeen met de gegevens van de Bodemkaart (beekeerdgrond).

In de boringen zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

3 Samenvatting en conclusie

Volgens het bureauonderzoek door Econsultancy ligt de locatie op een dekzandvlakte. In het dekzand heeft zich een beekeerd grondontwikkeld. Op basis van deze landschappelijke ligging blijkt dat er sinds het Laat-Paleolithicum bewoning plaats heeft kunnen vinden binnen het plangebied. Er zijn echter geen archeologische monumenten in de nabijheid die hier op wijzen. Op basis van vondsten in de omgeving kan worden geconcludeerd dat bewoning zich in het verleden vooral heeft geconcentreerd in twee beekdalen ten noorden van de locatie (resp. 1500 en 2000 m) en op dekzandruggen 1000 m ten zuiden van het plangebied. Uit historische informatie blijkt dat de locatie in de 19e eeuw deel uit maakte van de zogenaamde 'woeste gronden' en pas in de 20e eeuw als landbouwgrond in gebruik is genomen.

Het booronderzoek heeft aangetoond dat er op de locatie inderdaad een beekeerdgrond aanwezig is en dat bodemprofiel is vergraven tot een diepte van 50 à 90 cm –mv, waarbij de eerdlaag door de top van de onderliggende C-horizont is geploegd. Er zijn geen archeologische indicatoren waargenomen.

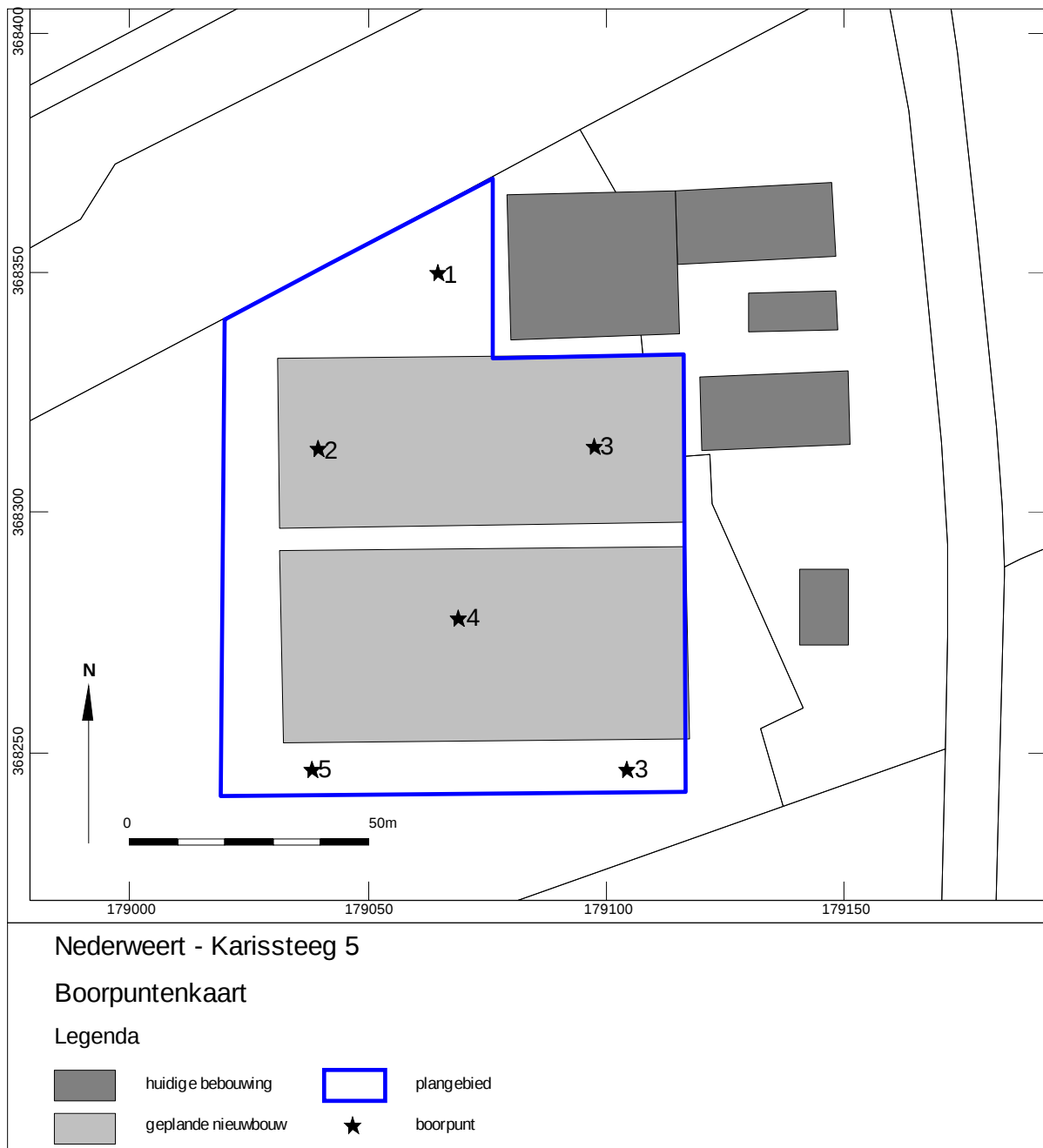
De beekeerdgronden hebben een middelhoge archeologische trefkans. Doordat de gronden to maximaal 90 cm –mv zijn vergraven, is het niet waarschijnlijk dat het potentiële vondstvlak, de eerdlaag en het niveau hier direct onder, nog intact is. Wel zouden eventuele diepere grondsporen bewaard gebleven kunnen zijn. Op basis van de gegevens uit Archis en de bewoningsgeschiedenis is het echter niet waarschijnlijk dat er daadwerkelijk bewoning heeft plaatsgevonden binnen het plangebied. De kans op een archeologische vindplaats is hier dan ook klein te noemen.

4 Aanbeveling

Gezien de geringe kans op archeologische resten binnen de onderzoekslocatie zijn er geen bezwaren tegen de voorgenomen herontwikkeling van de onderzoekslocatie. Geadviseerd wordt dan ook om de onderzoekslocatie vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden aangetroffen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Nederweert, te worden gemeld. Het bevoegd gezag beslist of de locatie definitief kan worden vrijgegeven.

Literatuur

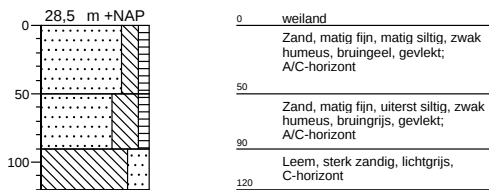
- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.J.F. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.

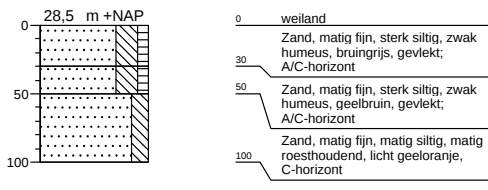
Afbeelding 2 Boorpuntenkaart. Door: M. Stiekema.

Bijlage 1 Boorprofielen

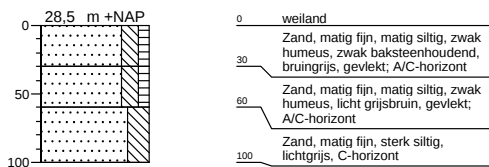
Boring: 1

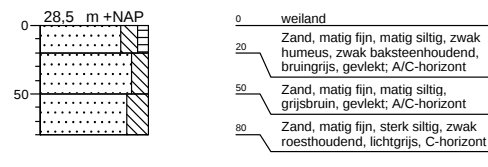
Boring: 2

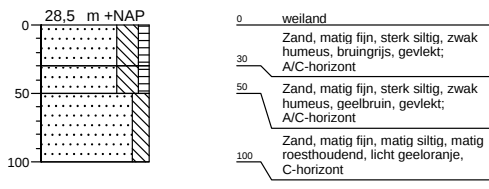
Boring: 3

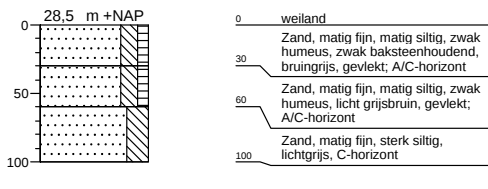
Boring: 4

Boring: 5

Boring: 6

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

- geen geur
- zwakke geur
- matige geur
- sterke geur
- uiterste geur

olie

- geen olie-water reactie
- zwakke olie-water reactie
- matige olie-water reactie
- sterke olie-water reactie
- uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

- >0
- >1
- >10
- >100
- >1000
- >10000

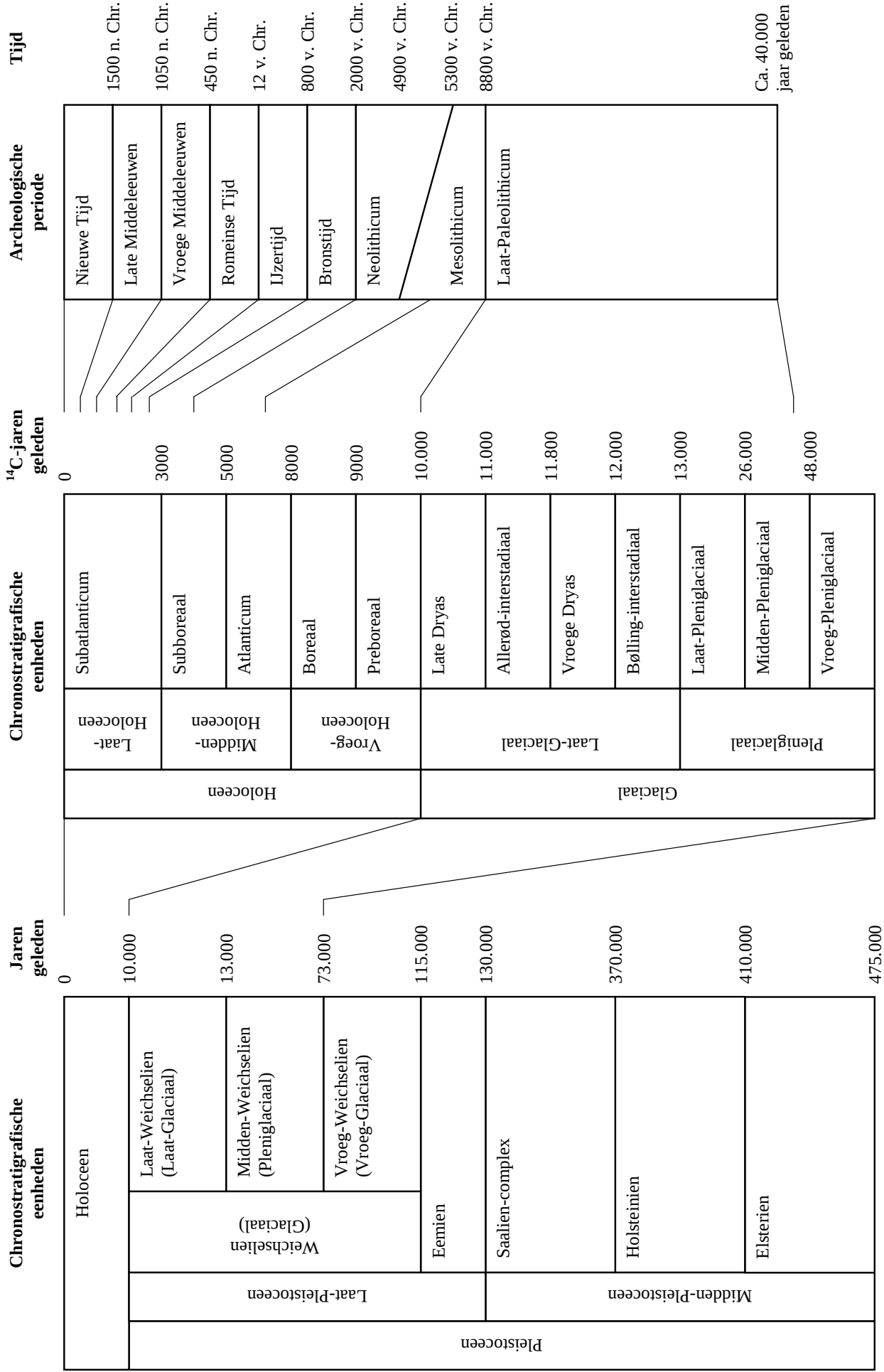
monsters

- geroerd monster
- ongeroerd monster

overig

- bijzonder bestanddeel
- Gemiddeld hoogste grondwaterstand
- grondwaterstand
- Gemiddeld laagste grondwaterstand

- slib
- water

Bijlage 2 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.